

Tórshavn, tann 27. oktober 2017
J.Nr.: LUM-11- 17/00054-15
(at tilskila í svári)
Tykkara J.nr.

Álit viðvíkjandi klagu um brot á innlitslógina og notatskylduna

Umboðsmaðurin fekk tann 8. juni 2017 soljóðandi klagu frá Kringvarpi Føroya, A, journalisti:

“Eg ætlaði at fáa tykkum líka at hyggja at hesum skjølunum í teldupostsamskiftinum niðanfyri. Tað stutta av tí langa er, at eg meti, at Tórshavnar Kommuna brýtur innlitslógina og/ella notatskylduna. Tórshavnar Kommuna avgjórði fyri nøkrum vikum síðan at flyta alla teknisku deildina úr bygninginum í Steinatúni, tí komið er fram á asbest í bygninginum. Eg bað vegna KvF um innlit í skjølini, sum snúgva seg um avgerðina at flyta alla deildina. Svárið eg fái er, at har eru ongi skjøl í málinum. Eg havi spurt uppaftur og fái sama svar.

Hetta undrar meg almikið, tí mær vitandi hava ein kommuna og embætisfólk hennara skyldu til at skjalfesta avgerðir. Hetta soleiðis at vit hava eina fyrisiting, sum byggir á skrivliga dokumentatióin og ikki munnligt samskipti, sum ongin kann eftirkanna í eftirtíðini.

So eg vil fegin vita, um tað er í lagi, at Tórshavnar Kommuna ongi skjøl hevir í hesum málinum.”

Málsgongd

Tann 3. mai 2017 sendi tíðindafólk í Kringvarp Føroya soljóðandi umbøn um innlit til Tórshavnar kommunu :

“ Til Tórshavnar Kommununi

Eg skal við hesum biðja um innlit í tey skjølini, sum snúgva seg um, at avgerð er tikin um, at starvsfólk í bygninginum hjá Tórshavnar Kommununi í Steinatúni (gamla Føroya Banka-bygninginum) skulu flyta úr bygninginum eina tíð. Herundir skjøl, har tað á fyrsta sinni verður nevnt, at asbest er í bygninginum.

Og móguligar kostnaðarmetingar av hesum.

Vónandi ber til at fáa hetta skjótast tilber. “

Sama dag sendi Tórshavnar kommuna móttøkuváttan til Kringvarp Føroya.

Tann 15. mai 2017 sendi Kringvarp Føroyar soljóðandi rykkjara um málið.

Tann 16. mai 2017 svarar Tórshavnar kommunu :

“ KVF hefur kort síðani havt fyrispurning til TK um sama mál.

B svaraði tá, at tað eru eingi skjøl í málinum, og hann var í KVF og greiddi frá um málið. Hann vísir til samskiptið o.a., ið hann longu hefur havt við KVF um hetta tá.”

Sama dag sendir Kringvarp Føroya hendan teldupost til Tórshavnar kommunu :

“Hey aftur

Takk fyri svarið. Men tað undrar meg almikið, at onki skjal skal finnast í málinum. Vil tað siga, at øll tekniska deild (uml 50 fólk) eru flutt úr einum bygningi og í ein annan undan asbesti, uttan at eitt einasta orð er niðurfelt á pappír um hetta í kommununi? Kann ikki ímynda mær, at avgerðir í kommununi verða tiknar pappírleyst, og at onki verður skjalfest fyri eftirtíðina. Í øllum førum tykir hetta ikki at vera í tráð við vanligar mannagongdir.

So eg noyðist at spyrja eina ferð aftrat: Er tað veruliga rætt, at Tórshavnar Kommuna ongi skjøl hefur í málinum um avgerðina at flyta Teknisku Deild úr bygninginum í Steinatúni ?”

Tórshavnar kommuna svarar Kringvarpinum sama dag :

“Fari at vísa til samrøðu, eg gjørði við KVF um hetta mál.

Skilji ikki hvat tað eru fyri skjøl, tú metir manglar í hesum málinum. Allir upplýsingar um, hví avgerð var tikin um at flyta starvsfólkini út úr bygninginum, eru í samrøðuni eg gjørði. “

17. mai 2017 sendir Kringvarp Føroya soljóðandi teldupost til Tórshavnar kommunu:

“ Eg taki fyri givið, at tað er blivið skjalfest í kommununi, millum annað at:

- Staðfest er at asbest er funnið í bygninginum
- Hvørjar avleiðingar hetta hefur fyri virkseimið
- Grundgevingar fyri, hví neyðugt er at flyta umleið 50 starvsfólk av tveimum hæddum
- Ein meting av, hvussu leingi starvsfólkini skulu vera úr bygninginum
- Kostnaðarmeting av at flyta starvsfólkini
- Kostnaðarmeting av at taka asbestið burtur
- Orsøkirnar til at man ikki hefur varnast asbestið fyrr enn eftir, at Tekniska Deild er flutt inn í bygningin
- Var kommunan óvitandi um asbestið, tá hon keypti bygningin (og kannaði hann áðrenn keypið)

So tað eru skjøl, sum umtala hesi viðurskipti, ið eg havi biðið um alment innlit í, og sum eg framvegis biði um innlit í.”

Tann 30. mai 2017 svarar Tórshavnar kommuna soleiðis :

“ Sí svar ... sett inn í tekstin her niðanfyri.

Eg taki fyri givið, at tað er blivið skjalfest í kommununi, millum annað at:

- Staðfest er, at asbest er funnið í bygninginum
- Í samband við umbyggingina kom arbeiðstakarin fram á tilfar, sum bleiv mett at vera asbest. Tilfarið lá forsvarliga pakkað inn, men undir niðurbrotning eru mannagongdir sum skulu fylgjast. Arbeiðstakarin boðaði frá, og støðan bleiv umrødd við meg. Greitt varð frá, at í samband við umvælingina kom at vera neyðugt at taka meira av hesum bygningsslutunum niður, og at starvsfólkini

kundu ikki vera inni á skrivstovunum hetta tíðarskeiðið. Heldur ikki, sjálvt um hetta arbeiðið kundi skipast at fara fram, meðan starvsfólkini ikki vóru til arbeiðis. Støvpartiklar v.m. mugu framvegis metast at kunna vera í hølunum alt hetta tíðarskeiðið. Sostatt varð avrátt at flyta starvsfólkini í onnur hølir hetta tíðarskeiðið, fyri at tryggja okkum, at teirra heilsa, á ongan hátt, var í vanda. Innluftsroyndir vórðu beinanvegin tiknar í kjallaranum, 1. og 2. hædd, og hesar vístu, at einki asbest er í luftini á teimum hæddunum.

-Hvørjar avleiðingar hetta hevur fyri virkseimið

Asbest er ein vanligur bygningslutur fyri ta tíðina, sum hesin bygningurin umboðar. Somuleiðis kann asbest uttan trupulleikar verða verandi undir teirri fortreyt, at tilfarið er forsvarliga dekkjað til. Tað hevur kommunan mett bera til. Sostatt hevur hetta ongar avleiðingar fyri framtíðar virkseimið í bygninginum.

-Grundgevingar fyri, hví neyðugt er at flyta umleið 50 starvsfólk av tveimum hæddum

Meti meg hava svarað hesum her omanfyri. Flytingin av starvsfólkunum, tá talan er um trygd og heilsu, er ein leiðsluuppgeva. Starvsfólkini blivu kunnað av teirra avvarðandi leiðara um, hvat for at henda í sambandi við flytingina, hvar og hví.

-Ein meting av, hvussu leingi starvsfólkini skulu verða úr bygninginum

Fyribils hava vit mett, at tey verða í Müllers Pakkhúsi í 2 mðr. Hetta verður mett at vera ein góð loysn, tá vit nú hava flutt øll út. Umbyggingin, við tí larmi og øðrum avleiddum tingum, sum standast av hesum, er upprunaliga mett at kunna fara fram, meðan vit vóru í bygninginum, men tá nú vit hava sæð okkum noydd at flyta starvsfólkini út orsakað av hesum, so er ein stórur vinningur í at kunna húsast í hølum, sum als ikki eru merkt av umbyggingini.

-Kostnaðarmeting av at flyta starvsfólkini

Flytingin tók áleið 1 ½ dag. Summi vóru før fyri at arbeiða við sínum málum samstundis, og onnur umskipaðu sín arbeiðsdag, so at tey vóru meira úti av húsinum og arbeiddu.

-Kostnaðarmeting av at taka asbestið burtur

Hetta er ikki gjørt upp enn.

-Orsökirnar til at man ikki hevur varnast asbestið fyrr enn eftir, at Tekniska Deild er flutt inn í bygningin

Tað finnast ikki skjøl, sum kunnu svara hesum spurninginum. Sum sagt, so verður asbest ikki mett vandamikið byggiltifar, um so er, at tað er forsvarliga dekkjað til. Har sum hetta tilfarið liggur í bygninginum, er ikki vandi fyri, at tað er skaðiligt.

-Varð kommunan óvitandi um asbestið, tá hon keypti bygningin (og kannaði hann áðrenn keypið)

Sum sagt, so verður asbest ikki mett vandamikið byggiltifar, um so er, at tað er forsvarliga dekkjað til. Hetta er vanligt tilfar fyri ta tíðina sum hesin bygningurin umboðar. Har sum hetta tilfarið liggur í bygninginum, er ikki vandi fyri, at tað er skaðiligt.“

Partshoyring

Tann 14. juni 2017 bað eg Tórshavnar kommunu um frágreiðing um málið og skjalayvirilit úr málum um bygningin í Steinatúni.

Tann 6. juli 2017 sendi Tórshavnar kommuna mær hesa frágreiðing um málið:

“ ...

Sum tað framgongur av samskiftinum, sum er hjálagt klaguni, eru ongi skjøl í málinum, viðvíkjandi flytingini av teknisku fyrising.

Sum tað eisini framgongur av sama samskifti snýr málið seg um, at tað í sambandi við eina umbygging og nýnnrætting í bygninginum í Niels Finsensgøtu, varð komið fram á asbest.

Mett varð, at støðan var bráðfeingis, tí ikki kundi staðfestast uttan nærri kanningar, hvørt talan varð um sera vandamikla og sjúkuelvandi slagið av asbest. Hendan óvissa gjørði starvsfólkini ótrygg við støðuna, og leiðslan metta tað óforsvarligt at lata starvsfólkini halda fram at arbeiða í bygninginum, so leingi sum vissa ikki kundi veitast fyri trygdini hjá starvsfólkunum.

Vert er at viðmerkja, at asbest sum útgangsstøði ikki er vandamikið, tá tað fær frið, men í sambandi við umbyggingina varð borað í eitt loft, har asbestið varð funnið, og harvið varð møguligur vandi á ferð.

Tekniski stjórin tók tí eina bráðfeingis avgerð, um fyribils at flyta starvsfólkini úr bygninginum alt fyri eitt.

Av tí at kommunali bygningurin, Müllers Pakkhús, var tøkur, og tað sum ein neyðloysn kundi forsvarast at flyta alla teknisku fyrisitingina í hølini, varð avgerð tikin um at fremja flytingina beinanvegin.

Komið varð fram á asbestið kl. 10.00 á morgni, og eftir telefonsamskipti millum tekniska stjóran, deildarleiðaran á Húsaumsitingini og deildarleiðaran á byggi- og umhvørvisdeildini, varð endaliga avgerðin um at flyta starvsfólkini í Müllers Pakkhús, tikin. Tað gekk áleið 1½ tími, frá at asbestið varð staðfest í bygninginum í Niels Finsensgøtu, til endalig avgerð varð tikin um, at arbeiðsstaðið hjá teknisku fyrisiting fyribils varð flutt til Müllers Pakkhús.

Tórshavnar kommuna viðurkennir, at tað eftirfylgjandi helst átti at verið gjørt eitt notat um gongdina í málinum.

Tó metir Tórshavnar kommuna ikki, at tað hevur nakran veruligan týðning fyri málið, at hetta ikki varð gjørt, tí grundað á tann fakkunnleika, sum tekniska fyrisiting hevur innan m.a. asbest, varð avgerð jú alt fyri eitt tikin um at senda royndir av asbestinum til Danmarkar, júst við tí endamáli at tryggja dokumentationina um, at bráðfeingis avgerðin hjá tekniska stjóranum var røtt.

Úrslitini av hesum royndum, sum Tórshavnar kommuna hevur fingið, eftir at A bað um innlit, eru hjálagdar, Tað finnast, sum nevnt, ongi onnur skjøl í málinum. “

Tann 11. juli 2017 sendi umboðsmaðurin klagaranum frágreiðingina frá Tórshavnar kommunu til kunningar og boðaði frá, at klagarin frættir aftur, tá umboðsmaðurin hevur fingið umbidnu upplýsingar og skjalayvirlit frá Tórshavnar kommunu.

Tann 24. august 2017 sendi Tórshavnar kommuna umboðsmanninum skjalayvirlitini úr málum um bygningin í Steinatúni.

Við skrivi dagfest 31. august 2017 bað umboðsmaðurin kommununa kanna, um nøkur støðulýsing fyrilá av bygninginum, tá bygningurin varð keyptur, so tað kann staðfestast, nær kommunan av fyrstan tíð visti, at asbest er nýtt sum byggtilfar í bygninginum.

Í teldupostsamskipti millum Tórshavnar kommunu og umboðsmannin ávikavist tann 6. september og 5. oktober 2017 hevur kommunan upplýst, at tað finnast einki skjal við eini støðufrágreiðing og ei heldur nøkur onnur lýsing av, hvørjum standi bygningurin varð í, tá hann

varð keyptur, men seljarin hevði víst bygningin fram fyri umboðum fyri kommununa og borgarstjóranum. Frá kommununi varð viðmerkt, at um støðulýsing ella sýn av slíkum slag, sum vanligt er við keyp og sølu av bygningum, varð gjørt í samband við keyp av bygninginum í 2013, so hevði hetta ikki verið so víttfevnandi, at tað vildi givið ábending um asbestið, sum komið varð framá í samband við umbyggingina. At asbest er í bygninginum, er sostatt ikki staðfest fyrr, enn umbyggingin byrjaði.

Tann 7. september 2017 kunnaði umboðsmaðurin klagaran um, at umboðsmaðurin hevði móttikið umbidna skjalatiltakið og gav klagaranum høvi til innan 14 dagar at gera viðmerkingar til frágreiðingina frá kommununi dagf. 6. juli, og at eftir hetta fór málið at verða tikið upp til endaliga viðgerð.

7. september 2017 sendi klagarin umboðsmanninum hesar viðmerkingar:

“...

Tórshavnar Kommuna sigur í svarinum, at tey sendu beinanvegin royndir av asbestinum til Danmarkar fyri at kanna, um talan var um eitt vandamikið slag. Eg havi ongantíð móttikið nakra kunning um, at tey hava tikið royndir og sent tað til Danmarkar. Hetta hóast eg fleiri ferðir havi samskipt við Tórshavnar Kommununi um hetta málið. Ikki fyrr enn eg síggi tað í samskiftinum millum LUM og TK fáa eg at vita, at royndir eru sendar til Danmarkar.

Og eg havi heldur ikki fingið nakrar upplýsingar frá TK eftirfylgjandi um úrslitini av asbestroyndunum, hóast hetta kann roknast sum ein partur av mínari innlitsumbøn.

Eg vil eisini gera vart við, at Tórshavnar Kommuna umber seg við, at hetta er eitt akuttmál og alt mátti gerast í skundi. Við slíkum umberingum kann vandi vera fyri, at myndugleikar og stovnar fara at brúka skund-argumentið í øllum handa málum fyri at sleppa undan at geva almenninginum innlit. Hevur ein kommuna ella myndugleiki ikki stundir at notera niður í lýtuni tá okkurt bráðfeingis hendir, so eigur hon í øllum førum at syrgja fyri, at týðningarmiklu tættirnir í einum máli verða felddir niður á pappír og journaliseraðir so stutt eftir hendingina sum gjørligt, soleiðis at borgarin hevur møguleika at fylgja við í, hvat hendir.”

Niðurstøða

Hendan klagan snýr seg um, hvørt Tórshavnar kommuna hevur hildið innlitslógina herundir notatskylduna í samband við avgerðina at flyta starvsfólk á Teknisku deild úr Steinatúni vegna asbest í bygninginum.

Rætturin til innlit

Sambært § 4, stk. 1 í innlitslógini (løgtingslóg nr. 133 frá 10. juni 1993 um innlit í fyrisingina) fevnir rætturin til innlit um tey skjøl, sum ein myndugleiki hevur móttikið ella gjørt sum liður í fyrisingarligari saksviðgerð í sambandi við virksemi myndugleikans. Myndugleikin hevur skyldu til at geva innlit í tey skjøl, sum myndugleikin hevði til taks á tí degi, ið søkt varð um innlit, og sum vóru fevnd av rættinum til innlit. Myndugleikin hevur ikki skyldu til at fara undir

at framleiða nýggj skjøl í sambandi við móttøku av eini innlitsáheitan. Rætturin til at fáa innlit er sostatt treytaður av, at myndugleikin hevur umbidnu skjøluni.

Av frágreiðingini og skjalatilfarinum, ið eg havi fingið frá Tórshavnar kommunu, kann staðfestast, at tá klagarin tann 3. mai 2017 bað um innlit í málið um flyting av Teknisku deild úr bygninginum í Steinatúni, hevði Tórshavnar kommuna eingi skjøl um avgerðina at flyta deildina. Heldur ikki vóru nøkur skjøl um standin á bygninginum tá hann varð keyptur. Tá Tórshavnar kommuna svaraði umbønini um innlit tann 16. mai 2017, vóru sostatt eingi skjøl at geva klagaranum innlit í.

Tann 17. mai 2017 sendi klagarin Tórshavnar kommunu nakrar spurningar um málið og endurtók sína umbøn um innlit. Tá kommunan tann 30. mai 2017 svaraði uppá spurningarnar frá klagaranum, varð endurtikið, at tað vóru eingi skjøl, sum kundu svara spurninginum, hví man ikki hevði varnast asbestið fyrr enn eftir, at Tekniska Deild var flutt inn í bygningin.

Av skjølunum í málinum sæst, at 22. mai 2017 móttók Tórshavnar kommuna úrslitið av umtalaðu asbestroyndunum. Av tí at hetta skjal er móttikið eftir, at umbønin um innlit var móttikin, er skjalið ikki fevnt av umbønini um innlit. Við tað at skjalið er móttikið, áðrenn Tórshavnar kommuna svarar klagaranum tann 30. september 2017, átti kommunan at umhugsað, um innlit í hetta skjal skuldi gevast eftir reglunum um í § 4, stk.1, 2. pkt í innlitslógini um meirinnlit.

Onnur skjøl um málið, sum kommunan hevur móttikið seinni enn 30. mai 2017, má klagarin av nýggjum søkja kommununa um innlit í. Ein umbøn um innlit hevur ikki varandi gildi fyri framtíðar skjøl í einum ítøkiligum máli.

Notatskyldan

Notatskyldan hjá einum almennum myndugleika er ásett í § 6, stk. 1 í innlitslógini.

§ 6, stk. 1 er soljóðandi:

§ 6. Í málum, har avgerð fer at verða tikin av einum myndugleika, skal myndugleiki, sum munnliga tekur ímóti upplýsingum viðvíkjandi teimum veruligu umstøðunum, ið hava týðning fyri avgerðina í málinum, ella sum á annan hátt er kunnugur við sovorðnar upplýsingar, skriva upp innihaldið av teimum. Hetta er tó ikki galdandi, um upplýsingarnar annars síggjast í skjølunum í málinum.

Endamálið við innlitslógini er at styrkja gjøgnumskygni og opinleika hjá myndugleikunum, sum viðgera og taka avgerðir. Harumframt skal innlitslógin tryggja borgarum og fjølmiðlum møguleika at fylgja við í, hvat hendir í almennu umsitingini, viðvirka til at skapa áhuga fyri almennum viðurskiftum, og opinleikin skal vera við til at økja álitid á almennu umsitingini.

Tá kommunan í skundi avgjörði at flyta starvsfólk, tí staðfest var, at asbest var í bygninginum, var talan um eina avgerð grundað á fakligan kunnleika um vandan við asbesti. Avgerðin hevði ávirkan á umstøðurnar hjá starvsfólkunum, og avgerðin kundi harumframt væntast at fáa eina fíggjarliga fylgju fyri kommununa, men ein avgerð um at flyta starvsfólk ásetur ikki rættarstøðuna hjá hesum starvsfólkum. Ein slík gerð er tí ikki at meta sum ein avgerð í vanligum týðningi, men heldur sum veruligt fyrisitingarvirksemi (faktisk forvaltningsvirksomhed). Notatskyldan í § 6 í innlitslógini, sum bert viðvíkur avgerðarmálum, er tí ikki beinleiðis galdandi í hesum máli.

Ásetingin í § 6 stk.1 í lógini um alment innlit er grundað á vanligu rættargrundregluna um, at almennir myndugleikar hava skyldu at skriva upp øll týðandi stig í einum máli, um hetta annars ikki sæst av skjølunum í málinum. Hendan notatskylda er út frá góðum fyrisitingarligum siði eisini galdandi í málum, sum ikki eru avgerðarmál.

Tað hevði í hesum sambandi verið fyrisitingarliga góður siður, at Tórshavnar kommuna skrivaði eina frágreiðing um flytingina, so tað varð skjalfest, hvat hendi og sum grundarlag til møguligar seinni støðutakanir ella sum heimild fyri at rinda ein møguligan fíggjarligan kostnað.

Tá ein kommunal fyrisiting fyrireikar eitt mál um keyp av einum bygningi, hevur fyrisitingin skyldu at upplýsa málið nøktandi, so allar upplýsingar viðvíkjandi teimum veruligu umstøðunum, ið hava týðning fyri avgerðina í málinum, eru fingnar til vega, áðrenn avgerð skal takast.

Av frágreiðingini og skjølunum, sum eg havi fingið frá kommununi, kann staðfestast, at einki skjal finst, sum lýsir standin á bygninginum í Steinatúni, tá hann var keyptur. Tó er í tilmælinum frá fyrisitingini til býráðið greitt frá innrættingini og nýtslumøguleikum av bygninginum v.m. Hvar hesar upplýsingar stava frá, sæst ikki í teimum skjølum, ið eg havi móttikið.

Eg skal tí í hesum sambandi gera vart við, at um rundvísingin var ætlað sum sýn av bygninginum ella sum grundarlag fyri tilmælinum frá fyrisitingini, so hevði fyrisitingin skyldu, sambært § 6 stk. 1 í innlitslógini, at skriva upp upplýsingarnar frá sýninum, sum kundu verða viðkomandi fyri avgerðina í málinum.

Eg fari tí at heita á Tórshavnar kommunu um at hava notatskylduna í huga, tá ið arbeitt verður við avgerðarmálum og eisini at taka atlit til góðan fyrisitingarligan sið og tørvin á skjalfesting, tá talan er um tað veruliga fyristingarliga virksemi, sum kommunan hevur.

Svarfreist

Sambært § 16 stk. 1 í innlitslógini skal ein myndugleiki sum skjótast gera av, um ein áheitan um skjalainnlit kann verða gingin á mæti. Er áheitanin um skjalainnlit ikki gingin á mæti ella noktað innan 10 dagar eftir, at viðkomandi myndugleiki hevur móttikið hana, skal myndugleikin

sambært § 16 stk. 2 boða viðkomandi frá um orsökini til hetta, og nær avgerð væntandi verður til skjals.

Av skjølunum sæst, at Tórshavnar kommuna fekk umbønina um innlit tann 3. mai 2017. Tann 15. mai 2017 sendi klagarin rykkjara og 16. mai 2017 svarar kommunan, at kommunan hevur eingi skjøl.

Tað er ikki í lagi, at kommunan ikki gevur klagaranum eitt svar ella kunning um viðgerðina av umbønini um innlit skjótast gjørligt, og tað er als ikki nøktandi, at kommunan brúkar heili 13 dagar uppá at staðfesta, at hon eingin skjøl hevur.

Samanumtikið

Eg fari samanumtikið at geva Tórshavnar kommunu eina áttalu fyri ikki at viðgera umbønir um innlit sum skjótast samsvarandi § 16 stk. 1 í innlitslógini og fyri ikki at halda 10-daga freistina í § 16 stk. 2 í innlitslógini.

Eisini fari eg at heita á Tórshavnar kommunu um at skriva upp allar tær upplýsingar, sum eru viðkomandi fyri, at býráðið kann taka eina avgerð á fullgóðum grundarlagi.

Burtursæð frá omanfyri standandi viðmerkingum geri eg ikki meira við málið.

Sólja í Ólavsstovu
Løgtingsins umboðsmaður